

Nr 328.

Av herr **Gustafsson, Per, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för mejerihanteringsens och smörexportens befrämjande.*

Under senare tid ha de med svenska smörexporten förknippade förhållandena tilldragit sig en starkt ökad uppmärksamhet. Redan de å världsmarknaden hastigt fallande priserna å smör ha varit ägnade att framkalla allvarligt bekymmer bland vårt lands smörproducenter. Men härtill kommer, att det pris, som erhållits för svenskt exportsmör, under de senare åren och i all synnerhet på allra sista tiden, kommit att ligga väsentligt under priset på det bästa på världsmarknaden förekommande och högst noterade smöret, nämligen det danska. Medan prisskillnaden mellan danskt och svenskt smör före kriget i allmänhet utgjorde endast några få öre per kilogram till det svenska smörets nackdel, så har prisskillnaden under åren 1923—1929, sedan vår smörexport efter krigstidens avbräck åter kommit i gång, varit avsevärt mycket större, i regel 12 å 15 öre, för att under de senaste månaderna uppgå till 20 å 30 öre per kilogram, ja vid vissa tillfällen ännu mera. En viktig förutsättning för att det svenska smöret skall kunna hävda sin plats på marknaden, och där betinga med hänsyn till det allmänna läget tillfredsställande priser är givetvis, att kvalitén hålles uppe på en hög nivå och att utförseln äger rum under förhållanden, som fylla alla anspråk på snabb transport, tillfredsställande kylning o. s. v. De av jordbruksutredningen utarbetade och sedermera av Kungl. Maj:t i propositionen nr 266 framlagda förslagen, avseende en förbättrad mejeridrift och en vidgad kontroll av exportsmöret, torde i den mån de bliva genomförda kunna bliva av stor betydelse, främst för ernående och vidmakthållande av en god och jämn kvalitet å smöret.

Emellertid torde vid sidan härav även det sätt, varpå smörets saluförande sker, eller med andra ord smörexportens kommersiella organisation vara förtjänt att ingående beaktas. Från många håll har också den meningen framförts, att en av grundorsakerna till det svenska smörets ogynnsamma ställning vore att söka i mindre väl ordnade försäljningsförhållanden, bristande samarbete mellan exportörerna och ojämn tillförsel till de olika marknaderna. Utmärkande för den svenska smörexporten under de senaste åren har främst varit den starka ökningen i de utförda kvantiteterna — under 1926 15,129 ton och 1929 24,943 ton — och vidare ha vi, till

skillnad från tiden före kriget, då den alldeles övervägande delen av smöret gick till England, numera haft att räkna med två stora avnämare, nämligen England och Tyskland, vilka länder sistlidet år absorberat respektive 53 procent och 42 procent av hela den exporterade kvantiteten. Granskar man månadssiffrorna för exporten, finner man emellertid, att vid vissa tider på året ganska starka förskjutningar och omkastningar ägt rum beträffande de exporterade mängderna. Sålunda gick, för att taga några exempel, i augusti 1929 55 procent, men i september endast 37 procent till England, medan till Tyskland under samma månader exporterades respektive 38 procent och 58 procent av totalmängden. I december 1929 skeppades till England 818 ton, men i januari 1930 sprang kvantiteten upp till 1,663 ton, medan till Tyskland gick i december 1929 1,139 ton och i januari 1930 blott 813 ton. Visserligen äro de i vår exportstatistik redovisade månadssiffrorna ej alltid fullt jämförbara, enär i en månads siffra ingår ibland fyra och ibland fem veckors export. Men även om hänsyn tages härtill, och om också en viss grad av rörlighet kan vara befogad inom smörhandeln på grund av växlande tillförsel från andra håll till de båda stora exportländerna, så vill det dock synas som om de tämligen hastiga förskjutningarna vore så stora, att man kan fråga sig, om inte i viss mån försäljningsvillkoren och de erhållna priserna kunnat påverkas därav i ogynnsam riktning. Tid efter annan har även påtalats, att vissa kvantiteter smör sålts i konsignation, att en osund konkurrens ägt rum mellan exportörerna, ledande till opåkallat stora prisreduktioner, och att svenskt smör i importlandet blivit föremål för lagring i spekulationssyfte. Därjämte har framhållits önskvärdheten av att i högre grad, än som hittills varit fallet, fasta och stabila affärsförbindelser knötos mellan våra exportörer och importörer i andra länder. Det torde väl ej kunna förnekas, att i tider med så starkt ökad produktion inom vårt land och med den betydligt skärpta konkurrensen på världsmarknaden vissa svårigheter måste uppstå att på ett tillfredsställande sätt placera vårt exportöverskott. Det torde ej heller vara möjligt att utan ett ingående studium av de merkantila förhållandena och marknadsläget vid skilda tider kunna avgöra, i vad mån alla de ovan refererade anmärkningarna haft fog för sig och i vilken grad det så ytterst ogynnsamma prisläget betingats därav. Kvar står dock det faktum, att svenskt smör numera betalas betydligt mycket sämre än tidigare i jämförelse med marknadens bästa märke, ett förhållande som säkerligen icke kan helt förklaras av brister i fråga om kvalitet eller hållbarhet, om också tid efter annan vissa anmärkningar även härutinnan blivit framställda. Sannolikt är, att med en i alla avseenden väl ordnad kommersiell organisation, snabba och goda transportförhållanden, planmässigt reglerade utbud och jämnare tillförsel läget för den svenska smörhandeln ej skulle vara i så hög grad prekärt som nu är fallet.

Exporten handhaves för närvarande främst av ett tiotal större exportörer och

exportföreningar, vilka ombesörja omkring 95 procent av totalexporten, därav mer än hälften går genom de av mejerier bildade föreningarna. I många andra länder och icke minst de, som på kort tid kommit att intaga en god ställning på världsmarknaden, förmedlas den övervägande delen av exporten av stora sammanslutningar mellan mejerierna. Starka skäl synas också tala för att en väsentligt vidgad samverkan mellan våra smörproducerande mejerier i skilda delar av landet genomföres i syfte att produktionens storlek oavbrutet kontrolleras, en rationell fördelning av smöret mellan hemmamarknad och export kommer till stånd, och framförallt att exportkvantiteterna planmässigt dirigeras till de olika importerande länderna och där placeras under kommersiellt sunda och fördelaktiga villkor. För ernående av detta torde krävas att organisationsarbetet här hemma genom mejeriernas sammanslutande i förbund eller exportföreningar — eventuellt distriktsvis ordnade och med en riksorganisation i spetsen — och vidare själva exporthandelns ordnande, med ett gemensamt försäljningskontor eller med ett par dylika stående i intim samverkan med varandra. Försäljningen kan tänkas ske antingen direkt genom avslut med mottagarna eller genom upprättande av egna kontor i de importerande länderna, som då finge helt ombesörja smörets placering därstädes, alltså enligt samma linjer som den stora finska smörexportföreningen Valio ordnat sin försäljning i England.

För närvarande pågår i vissa delar av vårt land ett organisationsarbete, gående ut på mejeriernas sammanförande i förbund, och Sveriges Allmänna Lantbrukssällskap strävar efter sin nyligen genomförda omorganisation till ett förenande av landets mejerier i en särskild mejerisektion inom sällskapet. Det vill synas oss, som om andelsrörelsens främjande på detta område, avseende såväl den inre organisationen som smörexportens ordnande, vore en ytterligt angelägen åtgärd, detta med tanke på mjölkproduktionens dominerande plats inom vår lantushållning och mjölkprisets mer än allt annat utslagsgivande betydelse för lantmännens ekonomi. Det förefaller oss därför som om vid övervägande av de statliga åtgärder, som kunna ifrågakomma för förbättrande av jordbrukets läge, uppmärksamheten alldeles särskilt bör ägnas åt frågan om smörexportens kommersiella ordnande och allt vad därmed sammanhänger. I många andra länder, bland annat För-
enta Staterna, Tyskland och England, har staten med betydande belopp direkt medverkat till förbättrande av lantmannaprodukternas avsättningsförhållanden. I Norge, där dock den mängd smör, som kan ifrågakomma för export, är så ojämförligt mycket mindre än hos oss, har för innevarande budgetår av staten anvisats ett belopp av 150,000 kronor såsom understöd åt Norske Mejeriers Exportlag till främjande av produktion, organisation och export.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 131 föreslås nu anvisande av ett belopp av 100,000 kronor för befrämjande av jordbrukets andelsrörelse i allmänhet, men avsikten synes vara, att dessa medel skola helt användas för de i och

för sig behjärtansvärda strävanden, som gå ut på propaganda, konsultation etc. inom andelsrörelsen. Såsom ett direkt stöd åt organisationsarbetet på mejeriområdet synes oss jämväl anslag av tillräcklig storlek böra anvisas, avseende bidrag vid förbundens planläggning och startande, och lika väl som staten i flera fall finansiellt lämnat sin medverkan, då det gällt vår exporthandel i övrigt, bör även ett anvisande av medel för ordnande av vår försäljning av smör kunna ifrågakomma. Eventuellt borde, därest en gemensam försäljningscentral för våra andelsmejeriförbund inrättas, ett visst belopp per kilogram smör, som försäljes genom denna, kunna utgå såsom bidrag till verksamhetens planläggande, för information och för hela försäljningsapparatus uppgörande. I de fall, där transportförhållandena ej ännu äro fullt tillfredsställande ordnade med hänsyn till behovet av täta och snabba förbindelser, kylanordningar etc., synes arbetet även böra taga sikte på denna frågas slutgiltiga lösning.

På det stadium, vari det påbörjade arbetet för andelsrörelsens ordnande på detta område nu befinner sig, låter det sig näppeligen göra att i detalj angiva, hur statliga bidrag lämpligen böra fördelas, men då det bör vara att förvänta att inom en relativt kort tid vissa resultat kunna föreligga, så anse vi att redan för kommande budgetår medel böra finnas tillgängliga. Därest av staten anvisas medel för ändamålet, är det också sannolikt, att ansträngningarna att vidtaga sådana åtgärder, som här antytts, skola kraftigt stimuleras. Staten understöder sedan lång tid tillbaka ett flertal föreningar på jordbrukets område, i vissa fall med avsevärda belopp, men dessa föreningar äro så gott som uteslutande inriktade på drivande av försöks-, forsknings- eller propagandaverksamhet inom skilda grenar av vår lantbrukshållning. Däremot har från statens sida föga åtgjorts för att befärja jordbrukets avsettningsförhållanden. Om det också kan göras gällande, att det bör ankomma på lantmännen att målmedvetet arbeta på skapande av en god kommersiell organisation, så bör det dock — icke minst vid det nuvarande betryckta läget — kunna anses vara väl på sin plats, att ett kraftigt statligt stöd lämnas, då det gäller att mera rationellt ordna förhållandena inom ett av jordbrukets allra viktigaste avsettningsområden.

På grund av det anförda hemställes,

att ett belopp av 1,000,000 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att, enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t må befinnas lämpliga, användas för främjande av åtgärder, ägnade att förbättra avsettningen av det svenska exportsmöret, varvid företrädesvis synes böra ifrågakomma bidrag eller, i förekommande fall, lån för

a) mejeriernas sammanslutande i förbund, exportför-

eningar och en gemensam riksorganisation för exportens handhavande,

b) upprättande av centrala försäljningskontor i Sverige och i de länder, dit smörexport äger rum,

c) genomförande av ändamålsenliga transportförhållanden för exportsmöret, samt

d) understödjande av en planmässigt ordnad försäljningsverksamhet och marknadsinformation.

Stockholm den 5 april 1930.

Per Gustafsson.

Elof B. Andersson.

Alexander Nilsson.

Axel Löfvander.

Ernst Svenson.
